

autora. Kao cjelina knjiga nudi sveobuhvatan, temeljit i tematski usklađen pregled različitih povijesnih i institucionalnih oblika nasilja nad ženama. Iako su pojedina poglavlja više empirijska, a druga teorijska, zbirno gledano knjiga demonstrira kako su strukture patrijarhata i nasilja

duboko ukorijenjene, ali i promjenjive.

Preporučuje se istraživačima, nastavnicima, aktivistima, studentima i svima zainteresiranim za razumijevanje historije, prava, društva i rod-nih praksi u Bosni i Hercegovini.

Emina Mostić

***ISTINA o “događajima o Srebrenici od 10. do 19. jula 1995.”
(Rezultati istraživanja Vlade Republike Srpske 2004.–2005.
godine), Sarajevo: Bošnjačka akademija nauka i umjetnosti,
2022, 191 str.***

Tokom mjeseca jula 2025. godine, u godini kada se obilježava tridesetogodišnjica Genocida u Srebrenici, promovisana je knjiga *ISTINA o “događajima o Srebrenici od 10. do 19. jula 1995.” (Rezultati istraživanja Vlade Republike Srpske 2004.–2005. godine)*, u izdanju Bošnjačke akademije nauka i umjetnosti iz Sarajeva. Knjiga je izazvala veliku pažnju javnosti zbog toga što su u njoj objavljeni rezultati istraživanja Vlade Republike srpske, koji su potvrdili objektivnu istinu da je u julu 1995. godine u Srebrenici i oko nje, sigurnoj zoni Ujedinjenih nacija, izvršen

zločin genocida. Ovaj izvještaj Komisije, kao i drugi dokazi prikupljeni kasnije dokazali su zločin genocida koji je i presuđen od strane Haškog tribunala.

Na zahtjev žrtava genocida Bošnjačka akademija nauka i umjetnosti – BANU prihvatila je da objavi ovu knjigu kao rezultat istraživanja Komisije koju je formirala Vlade Republike srpske. Komisija koja je istraživala događaje u Srebrenici i oko nje od 10. do 19. jula 1995. godine formirana je 15. decembra 2003. godine Odlukom Vlade Republike srpske.

Knjiga *ISTINA o “događajima o Srebrenici od 10. do 19. jula 1995.”* pored Uvoda podijeljena je na četiri poglavlja:

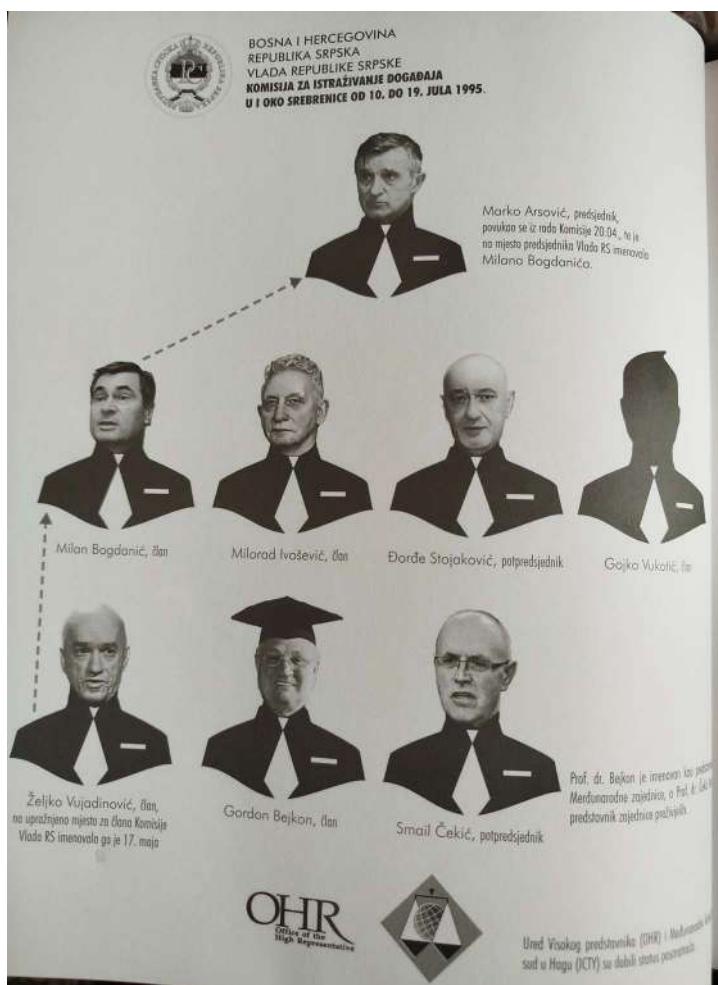
- *Sudbina Bošnjaka u i oko Srebrenice od 10. do 19. jula 1995.*
- *Masovne grobnice*
- *Utvrđivanje sudbine lica za kojima se još uvijek traga*
- *Spisak i identitet žrtava za koje su podnesene apelacije Domu za ljudska prava BiH*
- *Zaključci i Prilozi*

U uvodnim napomenama knjige govori se o formiranju i radu Komisije. Komisija se sastojala od 7 članova, od čega je Vlada Republike srpske imenovala 5 članova Srba, a dva člana visoki predstavnik za Bosnu i Hercegovinu (OHR) Peddi Ashdown: Gordana Bocona, u svojstvu predstavnika Međunarodne zajednice, a prof. dr. Smaila Čekića u svojstvu predstavnika zajednice žrtava genocida.

Rezultati istraživanja Komisije od historijskog su značaja sa stanovišta utvrđivanja istine, kao bitne kategorije i principa u istraživanju zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava.

U poglavlju *SUDBINA BOŠNJAKA U I OKO SREBRENICE OD 10. DO 19. JULA 1995.*, str. 19–68, govori se o Vladi Republike srpske koja je formirala *Komisiju za istraživanje događaja u i oko Srebrenice od 10. do 19. jula 1995.*

Komisija je zadužena da Vladi Republike srpske podnosi mjesečne izvještaje o radu, a *najkasnije tri dana prije prestanka rada* da dostavi završni izvještaj o svom radu i utvrđenim činjenicama. Na 54. sjednici Vlade RS-a od 25. 12. 2003. godine imenovala je članove Komisije u sastavu: Marko Arsović, predsjednik, Milan Bogdanić, Milorad Ivošević, Đorđe Stojaković, Gojko Vukotić, Gordon Bejkom, Smail Čekić. Članove Bejkoma i Čekića nominovao je visoki predstavnik za BiH.

Najvažnija pitanja kojima se Komisija trebala baviti je prikupljanje odgovarajuće činjenične građe: ispitati navedene zločine, kolikog su obima, ko ih je naredio i izvršio. Jedan od prioriteta rada Komisije je izrada što je moguće tačnijeg spiska lica nestalih tokom događaja u Srebrenici

od 10. do 19. jula 1995. godine s utvrđivanjem sudbine navedenih lica.

Komisija je trebala prikupiti činjenice o stradalima:

- u Potočarima,*
- u mješovitoj koloni, kao i u masovnim grobnicama.*

Navedeno poglavlje obogaćeno je mnogim dokumentima, fotografijama, fotografijama napadača, branilaca, pripadnika snaga UN-a, mnogim fotografijama i priložima iz propagande novosadske i beogradske televizije, koja je snimala, pratila i izvijestavala o tim događajima.

U poglavlju *MASOVNE GROBNICE* jedno od najvažnijih pitanja o radu Komisije bilo je pitanje otkrivanja do sada nepoznatih lokacija masovnih grobnica srebreničkih žrtva.

Prve aktivnosti na istraživanju novih lokacija masovnih grobnica otpočele su upućivanjem službenih pisanih zahtjeva za pružanje informacija od nadležnih vladinih ministarstava i službi RS-a: Ministarstva unutrašnjih poslova RS-a, Ministarstva odbrane RS-a, Glavnog štaba VRS-a, Obavještajno-bezbjedonosnih službi RS-a, Republičke uprave civilne zaštite RS-a, Kancelarije za traženje zarobljenih i nestalih lica i drugih.

Van RS-a upućeni su zahtjevi i ostvareni kontakti sa: Federalnom komisijom za treženje nestalih lica, Kantonalnim tužilaštvom u Tuzli, Kancelarijom Haškog tribunala (ICTY), Međunarodnom komisijom za traženje nestalih osoba/lica (ICMP).

Zahtjev se odnosio na broj eks-humiranih i identifikovanih posmrtnih ostataka te na broj do sada obrađenih masovnih grobnica koje su u vezi s događajima u Srebrenici 1995. godine.

Drugi zadatak u okviru mandata Komisije bio je sastavljanje što je moguće tačnijeg spiska s imenima lica nestalih tokom događaja u Srebrenici od 10. do 19. jula 1995. godine. Poseban naglasak dat je utvrđivanju sudbine 1.849 lica koja su navedena u Odluci Doma za ljudska prava BiH od 3. 3. 2003, povodom koje je Vlada RS-a i osnovala Komisiju.

Pored mnogobrojnih teškoća u radu, reagovanja i mjera visokog predstavnika za Bosnu i Hercegovinu, stvoreni su optimalni uslovi za realizaciju zadataka Komisije. Komisija je svoj Izvještaj sa zaključcima dostavila Vladi RS-a u Banjoj Luci 11. juna 2004. godine. Svi ti podaci nalaze se u *Priložima* knjige.

Komisija je, u cilju što cjelovitijeg istraživanja događaja u Srebrenici i oko nje prikupila obimnu dokumentaciju različite provenijencije Republike srpske. To su dokumenti Glavnog štaba Vojske RS-a, kao i jedan broj dnevnih, sedmičnih, mjesečnih i godišnjih izvještaja Ministarstva

unutrašnjih poslova i njegovih organa, manji broj dokumenata iz Federacije BiH, Srbije i Crne Gore, kao i iz dokumentacije Haškog tribunala.

Nakon što je dostavljen Izvještaj u junu, Komisija je nastavila s pokušajima da pribavi dodatne informacije o mogućim grobnicama. Komisija je angažovala stručni tim da sačini spiskove prijavljenih nestalih lica sa zadatkom da se bavi samo ovim problemom. Metodom komparacije i analize sačinila je pet uporednih spiskova lica koja se spominju u raspoloživim izvorima.

Izvještaj je potkrijepljen mnogim spiskovima, fotografijama, dokumentacijom i dr. kako bi dao iscrpne podatke o događajima koji su istraživani.

Vlada RS-a na posebnoj sjednici održanoj 28. oktobra 2004. godine usvojila je Izvještaj Komisije za istraživanje događaja u Srebrenici i oko nje 10–19. jula 1995. godine i izrazila opredijeljenost za provođenje njegovih zaključaka. Tako je Vlada RS-a imenovala i Radnu grupu na sjednici od 12. januara 2005. godine za provođenje zaključaka iz konačnog Izvještaja Komisije za Srebrenicu. Tim rješenjem utvrđen je sastav i zadatak Radne grupe, kao i rok za realizaciju.

Analizirajući evidentirane i obrađene podatke, Radna grupa otklonila je navedene propuste. Tako je sačinjen spisak od 6.018 lica, dopunjen s prikupljenim identifikacionim podacima MUP-a RS-a i Ministarstva odbrane RS-a. Na osnovu navedenog spiska Radna grupa je, po osnovi pripadnosti/učešća u predmetnim događajima, utvrdila tri kategorije lica:

- Pripadnici/učesnici iz reda Vojske RS-a – Spisak od 4.507 lica
- Pripadnici/učesnici iz reda MUP-a RS-a – Spisak od 1.208 lica
- Ostali – Spisak od 231 lica za koja Radna grupa nije mogla utvrditi da li su pripadnici Vojske RS-a ili MUP-a RS-a, a uglavnom je riječ o civilima.

Objavljeni su i spiskovi navedenih lica. Radna grupa je identifikovala ona lica koja su i dalje zaposlena u općinskim, entitetskim ili državnim institucijama. U tom cilju Radna grupa koristila je spisak zaposlenih u trinaest institucija vlasti.

Na osnovu dostavljenih podataka o zaposlenim u institucijama vlasti koje su dostavile podatke Radna grupa izvršila je provjere kroz tri različite baze podataka:

- Spisak Radne grupe (6.018)
- Spisak MUP-a RS-a (1455)
- Spisak MO RS-a (25.126)

Gotovo svi spiskovi objavljeni su u knjizi u njenim *Prilozima*, kao i podaci gdje se mogu naći.

Rezultati istraživanja Radne grupe dostavljeni su Vladi RS-a 30. marta 2005. godine. Izvještaj koji je sačinila Radna grupa Vlada RS-a razmatrala je na sjednici održanoj 31. marta 2005, a zatim ga istog dana dostavila OHR-u i Tužilaštvu Bosne i Hercegovine.

Radna grupa u svom radu nakon nekoliko mjeseci došla je do novih podataka, koji predstavljaju izvore prvog reda. To su obračuni plaća i isplatne liste policijskih stanica za juli 1995; jedinični kartoni pripadnika; radne liste (knjiga – raspored službe) za juli 1995; spiskovi PJP i CJB Zvornik i dr.

Utvrđivanje broja i identiteta pripadnika VRS-a i Ministarstva odbrane koji su učestvovali u događajima u Srebrenici i oko nje 10–19. jula 1995. godine predstavljalo je izuzetno složen i težak zadatak.

Analizirajući i komparirajući navedene podatke, Radna grupa je utvrdila broj i identitet pripadnika komandi, jedinica i ustanova VRS-a i

Ministarstva odbrane RS-a u navedenim događajima. Njihov broj iznosi 22.952 lica, kao i 209 pripadnika civilne zaštite i 34 angažovana vozača.

Spiskovi učesnika, zbog nedostupnosti cjelokupne dokumentacije iz ICTY, koji još nisu obrađeni, nisu konačni. Rezultati istraživanja Radne grupe nisu potpuni ni konačni. Zbog obimnog materijala, složenosti posla, prirode mandata, kratkog roka i pozitivnih propisa Radna grupa nije bila u mogućnosti da poboljša svoj Izvještaj.

Na kraju knjige *ISTINA o "događajima o Srebrenici od 10. do 19. jula 1995."* (*Rezultati istraživanja Vlade Republike Srpske 2004.–2005. godine*) nalaze se kopije posljednjih stranica dokumenata Komisije i Radne grupe.

Izdavač knjige *ISTINA o "događajima o Srebrenici od 10. do 19. jula 1995."* (*Rezultati istraživanja Vlade Republike Srpske 2004.–2005. godine*) je BOŠNJAČKA AKADEMIJA NAUKA I UMJETNOSTI, urednik je prof. dr. Mehmed A. Akšamija, dok su redakciju činili prof. dr. Hasnija Muratagić-Tuna, prof. dr. Dževad Jahić i dr. Mustafa Cerić, na čemu im od srca čestitam.

Knjiga *ISTINA o "događajima o Srebrenici od 10. do 19. jula 1995"* (*Rezultati istraživanja Vlade Republi-*